

Lijstleeslust

G E E R T   V A N   B E E K

In Veghel woont een achtenvijftigjarige leraar Nederlands die tevens schrijver is: Geert van Beek. Nadat ik enkele boeken van hem gelezen had was ik benieuwd hoe de schrijver er uit zag en ging naar Veghel, waar ik een vraaggesprek met hem gehouden heb, dat misschien interessant is voor onze oudere KIP-lezers of lezeressen (schoolonderzoekonderwerp?!).

Het werk van Geert van Beek is niet gemakkelijk leesbaar. De lezer/es moet moeite doen om het te begrijpen. Toch worden zijn boeken op de middelbare school nogal eens gelezen. De meest gelezen werken zijn wel De gekruisigde rat (1965), Blazen tot honderd (1967) - het boekje is namelijk gemakkelijk leesbaar en slechts 54 blz. dik -, en De steek van een schorpioen (1968).

De gekruisigde rat is een bundel van vaak gruwelijke verhalen, b.v. het verhaal „De dag van het wonder”. In dit verhaal verwacht een jongen een wonder dat speciaal voor hem zal gebeuren. Als hij thuiskomt van een wandeling ziet hij hoe enkele nazi's de boerderij in brand steken en vader en moeder aan het vermoorden zijn. Hij stort zich in de strijd, en wordt door de soldaten tegen het tuinhek gespijkerd. Dat is dan het wonder.

In Blazen tot honderd leven een jongen en een meisje te midden van een door de industrie aangetast landschap. In de winter zijn beiden met nog enkele anderen aan het zwieren op de schaats op een speciaal daarvoor gereserveerd stuk ijs. De jongen wil verder de rivier op dan toegestaan is. Het meisje probeert tever-

geefs hem van dit idee te weerhouden. Als de jongen terugkeert van zijn tocht is het meisje verdronken...

De steek van een scorpioen is een collage van 27 fragmenten die handelen over allerlei mensen die elkaar ontmoeten in een Italiaanse toeristenplaats. Onder deze mensen is Ferd Folke, een man van middelbare leeftijd die onvruchtbaar is en dat niet kan verwerken, en Frau Herrnrück, een oude vrouw, die voortdurend met haar dode man en zoon, een S.S.-kampbeul, converseert. Verder zijn een jong liefdespaar en een gezin met opgroeiende kinderen daar op vakantie. Het gehele boek wordt beheerst door de relatie tussen leven en dood. De dood komt in al zijn facetten in al zijn werk voor: bedreigend, kwetsend, plotseling en onvoorstelbaar wreed. De dood is nog steeds een pijnlijk en moeilijk onderwerp, terwijl hij toch „doodgewoon” op elk leven volgt. Ook andere veel voorkomende thema's worden door ons als pijnlijk ervaren: lijden, vergankelijkheid, erotiek, geweld, eenzaamheid, en onvruchtbaarheid.

Pubers komt men in het werk van Geert van Beek nogal eens tegen omdat ze onbevanger tegenover het leven staan dan volwassenen. De schrijver kan zich uitstekend inleven in de gedachtenwereld van deze pubers, die vaak als hoofdpersonen van geweld en eenzaamheid fungeren.

Zijn eerste boeken liet Geert van Beek door Stols-Barth uitgeven, maar op een zeker moment ging deze uitgeverij failliet en omdat Geert van Beek veel kennissen in Zuid-Nederland en België had, zocht hij opnieuw een zuidelijke uitgever. Het werd Desclée-De Brouwer. De twee boeken die hij hier liet uitgeven (nl. Het Mexicaanse paardje en De gekruisigde rat) kregen in Noord-Nederland niet de aandacht die ze volgens critici verdienden, omdat Desclée-De Brouwer een rooms-katholiek stempel had. Boven de grote rivieren heerst toch nog steeds een vooroordeel t.a.v. de zuiderlingen (alleen de Belgische uitgeverij Paris-Manteau telt in het noorden mee). Eigenlijk noodgedwongen, om in Noord-Nederland meer gelezen te wor-

den, moest Geert van Beek overstappen naar een andere uitgever. Het werd Querido in Amsterdam, en sinds die tijd werd de oplage van zijn boeken aanzienlijk groter. Querido is dan ook een bevestiging: het is een compliment voor de schrijver, daar ondergebracht te zijn.

Veel schrijvers proberen meer lezers te krijgen door naar boven de rivieren en dan vooral naar Amsterdam te trekken, waar meer kans op publiciteit is, door de contacten die schrijvers met elkaar leggen

(„Schrijf jij iets goeds over mij, dan doe ik dat over jou”). Geert van Beek blijft echter liever in Veghel wonen, omdat hij veel van de natuur houdt, -maar dit wil nog niet zeggen dat hij een schrijver van Peelromans of zelfs Brabantse romans zou zijn (onlangs verklaarde hij nog in Hilvarenbeek dat Brabant geen bron van inspiratie voor proza voor hem is: slechts algemeen-menselijke dingen zijn voor hem inspiratiebron), en omdat hij het niet eens is met de benepen mentaliteit van de Amsterdamse schrijvers die alleen zichzelf waarderen, en wie de rest van Nederland onverschillig laat. Zelfs het tijdschrift „Kentering”, nota bene uit Den Haag, werd door deze Amsterdammers ondergewaardeerd, aldus redactielid Harry Scholten.

Toch heeft Geert van Beek wel officiële waardering voor zijn werk gekregen, getuige de literaire prijzen die hij ontvangen heeft: de romanprijs van de Groot-

GEERT VAN BEEK

Kempische cultuurdagen 1965 (voor het titelverhaal van De gekruisigde rat), de Anne Frankprijs 1962, de Vijverbergprijs 1968 (voor De steek van een scorpioen), en een regeringsopdracht voor het schrijven van Buiten Schot.

Geert van Beek is niet op populariteit uit, en zal waarschijnlijk ook niet in brede kringen populair worden omdat zijn werk nogal moeilijk is. Veel van zijn boeken zijn geschreven in fragmenten, die onderling verschillen in tijd en plaats; er treden vaak wisselingen op van realiteit naar droom en hallucinatie en omgekeerd. Deze fragmenten zou men kunnen omschrijven als „proza-gedichten” om de lyrische toon die aanwezig is. De lezer/es moet deze fragmenten combineren tot een geheel. Voegt men daarbij dat zelden een intrige aanwezig is, dan zal het duidelijk zijn waarom Geert van Beek's werk niet voor iedereen toegankelijk is en dus slechts een select gezelschap lezers/essen kent.

Zijn laatst verschenen werk, De dia's van Andrea (1977), is ook fragmentarisch van opzet. In 22 brieven aan haar vriendin vertelt Andrea haar belevenissen en ervaringen gedurende een vakantie die ze samen met haar vader in West-Duitsland, dicht bij de Oostduitse grens, doorbrengt. Vader moet de gehele tijd terugdenken aan de wreedheden van de Tweede Wereldoorlog. Andrea voelt echt met hem mee. Ze is een erg gevoelig en onbevangen meisje. Het is verbazend hoe goed de schrijver zich in Andrea heeft ingeleefd.

In een brief vertelt Andrea van een bezoek aan een moeras, dat bezaaid is met schitterende waterlelies. Andrea ziet de pracht, terwijl vader de lelies al ziet afsterven en de bodem inzakken. Zo kleurt vader de indrukken en geeft die door aan de ontvankelijke Andrea.

De schrijver vindt zijn laatste boek zijn beste, al zegt hij er wel bij dat bijna elke schrijver zijn laatste boek het beste boek vindt. Maar ook kranterecensenten vinden De dia's van Andrea zijn beste boek. Met name Kees Fens, een vooraanstaand criticus, is enthousiast, terwijl hij de voorafgaande boeken niet zo goed vond (te barok).

Zelf vond ik De steek van een scorpioen het fijnste boek om te lezen, hoewel ik het drie maal moest doen om de samenhang te zien. De roman zit subtiel in elkaar, de thema's zijn erg goed uitgewerkt. Als voorbeeld van subtiliteit de titelverklaring: in het boek maakt een jongen een scorpioen dood door de potente gifstengel af te breken, hetgeen slaat op de onvruchtbaarheid van Ferd Folke.

In de debuutjaren van Geert van Beek werd door recensenten nogal eens een vergelijking tussen zijn werk en dat van Wolkers gemaakt. Deze vergelijking berustte vaak op inhoudelijk toeval. Zo sterft de broer van Van Beek in De gekruisigde rat op ongeveer dezelfde tijd in hetzelfde ziekenhuis in Den Haag als de broer van Wolkers in Kort Amerikaans. De stijl van beide schrijvers is echter volkomen verschillend: Wolkers' taalgebruik is volkser en hij gebruikt meer ordinaire termen dan Van Beek. Toch blijft het volgens Geert van Beek uitkijken: „Overeenkomsten zijn verbazend en een beetje hinderlijk. Het is belangrijk ondanks overeenkomsten origineel te blijven.”

Onze schoolbibliotheek is gelukkig goed gesorteerd in het werk van deze vriendelijke man die zo dicht bij ons, in Veghel, woont. Slechts voor enkele boeken, waaronder De dia's van Andrea, moet men (nog) naar de stadsbibliotheek gaan.

Het loont de moeite eens een of meer van zijn boeken te lenen uit de bibliotheek - of voor aankomende fans misschien zelfs te kopen -, want alleen door zijn boeken kan men de schrijver leren kennen, of - met de woorden van Geert van Beek: „Als een schrijver praat gaat hij zijn boekje te buiten; wat een schrijver te zeggen heeft staat in zijn boek”.

Hein Daanen